

STATE AND LAW

Delia - Georgiana SEMENESCU

Lecturer, Ph D,

”Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu

ABSTRACT:

*AS A COMPLEX SOCIAL PHENOMENON, THE STATE IS STUDIED FROM DIFFERENT PERSPECTIVES BY POLITICAL SCIENCE, SACIOLOGY, PHILOSOPHY, LEGAL SCIENCES ETC. THE'S PROBLEM IS COMPLEX, IT INTERFERES WITH THE LEGAL ISSUES, THE TWO SOCIAL PHENOMENA – THE STATE AND THE LAW – ARE INEXTRICABLY LINKED, INTERTWINE, BEING CONSUBSTANTIAL¹. THE RIGHT HAS THE TASK OF ESTABLISHING RULES GOVERNING SOCIETY (...) RIGHT HAS BEEN SEEN AS A SET OF RULES ESTABLISHING WITHN THE STATE, RULES THAT GOVERN THE ENTIRE SOCIETY (...)*².

KEYWORDS: STATE, FORM OF GOVERNMENT, STATE AND LAW, STATE POWER.

Statul este principala instituție politică a societății. Apărut cu aproape șase milenii în urmă în Orientul antic (Egipt, Babilon, China, India), statul continuă să fie și azi instrumentul conducerii sociale, iar dezbaterile privind natura, funcțiile, mecanismul și formele sale polarizează atenția unor cercuri largi de specialiști în domeniul politologiei, al sociologiei, al dreptului³.

Cu toate acestea, o vreme științele despre societate și-au pierdut interesul expres despre studiul statului, îndeosebi în SUA unde, așa-numita *Pax Americana* liberală domina teoriile, mentalitățile, atitudinile și chiar instituțiile. În ultimele decenii ale secolului trecut însă, interesul academic față de stat a condus la readucerea acestuia în prim-planul teoriei sociale, conceptul de sistem politic nemaifiind utilizat pentru a substitui conceptul de stat și nici măcar ca o alternativă a acestuia. Revenirea la analiza statului existențial, al statului și acceptarea aproape unanimă a necesității elaborării unor studii aprofundate, dar și comparative asupra acestei megainstituții, n-a realizat însă, (încă) elaborarea unui punct de vedere cât de cât sistematic referitor la rolul statului în istorie⁴.

¹ I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria general a dreptului*, Editura All, București, 1998, p. 159.

² S. Cristea, *Teoria generală a dreptului*, ediția 2, Editura C. H. Beck, București, 2016., 3.

³ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediția 5, Editura C. H. Beck, București, 2014, p. 79.

⁴ A. Gorun, *Fundamentele filosofice ale dreptului*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2007, p. 131.

Curențe și teorii filosofice¹ explică de-a lungul timpului de pe poziții diverse importanța statului, rolul său în apărarea unor interese sociale de grup sau ale societății în întregul său. Abordarea analitică a locului și a rolului statului în organizarea și conducerea societății a scos în relief natura istorică a statului, dependența formelor sale de transformările social-istorice. Ca și în cazul dreptului, apariția statului este determinată de schimbările petrecute în orânduirea comunei primitive, schimbări care au făcut ca vechile forme de organizare și conducere (ginta, tribul) să nu mai fie suficiente, impunându-se o formă nouă – cea politico-statală. Odată cu apariția statului, relațiile sociale se pot dezvolta la adăpostul unei forțe speciale de constrângere pe care o deține statul și o poate utiliza împotriva celor care i se opun. Statul apare astfel ca o modalitate (o variantă) social-istorică de organizare socială prin care grupurile sociale și-au promovat interesele comune și în care și-a găsit expresia concentrată întreaga societate².

Cuvântul ”Stat”, în înțelesul pe care-l oferim azi este de origine modernă. În limbile greacă și latină se găsesc mai multe expresii care indică o specie de agregare sau organizație politică, dar nu vom întâlni un termen generic și nici o teorie adecvată a statului. Aceasta nu înseamnă, spre exemplu, că romanii n-au avut o idee clară despre stat, multe din lucrările lor – chiar cu caracter teoretic – (spre exemplu: *De Republica* și *De Legibus*, ale lui Cicero), stau dovadă certă în acest sens³.

Evoluția statului, de-a lungul timpului a fost influențată de societatea civilă, de dezvoltarea și evoluția oamenilor, a organizațiilor din care aceștia făceau parte, chiar dacă nu întotdeauna ideile și viziunile statului răspundeau dorințelor și nevoilor acestora.

Societatea civilă este alcătuită din ansamblul organismelor, structurilor și mecanismelor aflate în afara statului și, uneori, în opoziție cu statul⁴.

De-a lungul timpului, conceptul de ”societate civilă” a fost abordat de marii filosofi și oamenii politici ai vremurilor respective – Cicero sau filosofii greci, Hegel sau Antonio Gramsci etc.⁵ fiind interpretat în funcție de dezvoltarea societății, de perspectivele ce le oferea aceasta la momentul respectiv.

Statul a apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare societății: istoria statului nu coincide cu istoria societății umane. Apariția statului a fost precedată de o foarte prelungită perioadă de dezvoltare lentă a forțelor de producție în epoca comunei primitive, în care principalele forme de organizare cunoscute au fost: ginta, fratria, tribul, uniunea de triburi⁶.

O adevărată teorie a statului, cu sensul pe care-l dăm azi termenului de stat, este fundamentată de către Nicolo Machiavelli, părintele științei politice moderne⁷.

¹ N. Popa, I. Dogaru, Gh. Dănișor, D. C. Dănișor, *Filosofia dreptului. Marile curente*, ed. A 3-a, Editura C. H. Beck, București, 2010 apud N. Popa, *op. cit.*, p. 79.

² N. Popa, *op. cit.*, p. 79.

³ Ibidem.

⁴ Idem., p. 80.

⁵ Ibidem.

⁶ C. Voicu, A. C. Voicu, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 81.

⁷ I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, București, 2001; I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale*, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2000; O. Trăsnea, *Filosofia politică*, Editura Politică, București, 1986; D. C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Științifică, București 1997 apud N. Popa, *op. cit.*, p. 79.

Ca fenomen social complex statul este studiat din diverse perspective de către politologie, sociologiei, filozofie, științele juridice etc. Problematika statului întregeste, interferează cu problematica juridică, cele două fenomene sociale – statul și dreptul – sunt indisolubil legate, se întrepătrund, fiind consubstanțiale¹.

Cel mai adesea se afirmă, și nu fără temei, că statul este cea mai importantă instituție sau chiar instituție politică dintre toate cele care există într-o societate².

Spre deosebire de organizarea socială pre-statală, în care domina criteriul legăturilor de sânge, statul adoptă un alt criteriu, cel *teritorial*. Teritoriul capătă semnificația unui criteriu politic³, în baza căruia statul își stabilește legăturile cu cetățenii, își construiește o structură specială a aparatului de conducere și se conștientizează conceptul de suveranitate⁴.

Un alt element al statului îl constituie *populația* care se raportează la stat prin legătura de cetățenie – o legătură juridică ce fixează drepturi și obligații juridice reciproce⁵.

Al treilea element al statului îl constituie *forța publică* denumită și putere de stat sau puterea de constrângere (forță coercitivă). În ultima sa esență statul înseamnă forță. Viața statului este strâns legată de cea a dreptului. Statul și dreptul constituie o unitate de contrarii. Dreptul are rolul de ”corset” al forței, de încadrare a acestei puteri în limitele de ordine, de ”calmare” a tensiunilor ce se ivesc în procesul exercitării conduceri sociale prin intermediul activității de stat. Pe de altă parte, statul garantează realizarea dreptului și reintegrează ordinea juridică legată prin activități ilicite⁶.

Având în vedere cele trei elemente care alcătuiesc statul – teritoriul, populația, forța publică (puterea de stat sau puterea de constrângere), se consideră în literatura de specialitate (juridică) că suma acestor elemente este o primă accepțiune a cuvântului stat. Într-o a doua accepție, restrânsă, prin stat se înțelege forma organizată a puterii poporului, mai exact mecanismul sau aparatul statal. Aceasta este o accepțiune stric juridică⁷.

Fără garanția forței publice, a constrângerii statale, dreptul și-ar pierde specificitatea și eficacitatea sa în raport cu alte modalități de reglementare socială (..) În același timp, Dreptul – ca ansamblu de norme juridice este un instrument indispensabil pentru puterea statală când aceasta dorește să ia decizii obligatorii pentru cetățenii unui stat. Prin norme juridice se stabilesc competențele organelor statului, direcțiile principale de activitate, relațiile între organele centrale și locale, între diferitele entități statale etc. Prin drept, puterea statală capătă oficialitate și legitimitate, capacitatea de a-și exercita prerogativele de conducere socială, de armonizare a intereselor diverse din societate, de soluționare a conflictelor sociale, de promovare a siguranței civice, a justiției sociale, cât și a progresului social⁸.

¹ I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p 159.

² I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția 15, vol. I, Editura C. H. Beck, București, 2016, p. 2.

³ N. Popa, *op. cit.*, p. 81.

⁴ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 81-82.

⁵ N. Popa, *op. cit.*, p. 81.

⁶ *Ibidem*.

⁷ I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 2.

⁸ I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p 167.

Ca instrument de organizare și conducere socială, scopul statului este apărarea interesului general sau – așa cum s-a spus adesea – menirea statului este apărarea interesului general sau – așa cum s-a spus adesea – menirea statului este (sau ar trebui să fie) fericirea cetățenilor¹.

Ce este puterea de stat? Cum se exercită ea?

Sunt întrebări pe care le-au pus mulți juriști, politologi, sociologi, filosofi sau oameni simpli, de rând, care erau preocupați, fiecare în domeniul său, sau pur și simplu din curiozitate, din dorința de a ști în ce parte se îndreaptă, staul, societate din care făceau parte.

Puterea de stat este o componentă esențială a conținutului statului, care poate fi definită ca o formă istoricește determinată și variabilă de autoritate. În societate există numeroase forme de autoritate: autoritate morală, politică, religioasă, juridică².

Puterea, ca atribut al statului, este identificată cu forța, fiind, de altfel, denumită și forța publică, putere de stat. Față de toate celelalte forme de autoritate socială, puterea de stat se caracterizează prin anumite trăsături care-l definesc și-i delimitează atributele (puterea puterii) în raport cu autoritatea morală, părintească, religioasă etc.³

Astfel, puterea de stat are caracter *politic*, are o *sferă generală de aplicabilitate*, are *agenți specializați care o realizează* (în caz de nevoie prin mijloace violente) și este *suverană*. Dintre toate aceste trăsături, cea care se distinge în mod deosebit și la care se face în mod curent referire atunci când este abordată teoretic chestiunea statului, este suveranitatea puterii. *Suveranitatea* este dreptul statului de a conduce societatea, de a stabili raporturi cu alte state. Ea are două laturi: una *internă* – privește puterea sa de comandă în interior și se caracterizează în elaborarea unor norme cu caracter general – obligatoriu și în urmărirea aplicării lor în practica socială – și una *externă* – privește comportamentul statului în societatea națiunilor, raporturile sale cu celelalte state⁴ pentru participarea la rezolvarea problemelor generale, globale ale omenirii⁵ Această latură a suveranității este denumită și independența puterii sau neatârnatărea acesteia⁶.

Statul nu este un scop în sine, ci un instrument pentru organizarea și conducerea societății, în serviciul forțelor sociale, politice, care dețin puterea⁷.

Într-un stat democratic, puterea emană de la popor și aparține acestuia. Exercițarea puterii, organizarea canalelor prin care circulă puterea, sunt încredințate statului; în planul activității statale are loc o divizare, o separare a puterilor. Separarea puterilor se realizează în scopul echilibrării lor, pentru a se împiedica abuzul de putere. Ideea unor puteri multiple își are rădăcini în antichitate. Încă Aristotel vorbea despre cele trei părți ale guvernământului⁸.

¹ N. Popa, *op. cit.*, p. 82.

² C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 90.

³ N. Popa, *op. cit.*, p. 85.

⁴ N. Popa, *op. cit.*, p. 85.

⁵ I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p. 164.

⁶ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 90.

⁷ I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p. 163.

⁸ *Aristotel*, *Politica*, cartea IV, cap. IX apud N. Popa, *op. cit.*, p. 86.

J. Locke amintește de puterea legislativă, executivă și confederativă (puterea de a pune în executare legile)¹.

În forma sa cunoscută azi, teoria separația puterilor a fost fundamentată de către Montesquieu în lucrarea sa ”Despre spiritul legilor”. Potrivit concepției sale, în stat există trei puteri: puterea legiuitoare, puterea executivă și puterea judecătorească. Fiecare putere trebuie să se exercite independent, trebuie să se autolimeze pentru a se preveni abuzul de putere².

Separația puterilor a fost inclusă în ideologia revoluțiilor burghezo-democratice și a pătruns în practica statală prin îmbrățișarea sa ca o teză constituțională. În acest fel, laturile conținutului statului sunt puterile diferite, funcțiile și activitățile lor. Aici se impune precizarea că separația puterilor nu înseamnă lipsa de corespondență între ele. Când vorbim despre acțiunea deosebită a puterilor nu trebuie înțeles că fiecare putere ar urma să subziste în chip abstract, pentru sine. Acest principiu, al separației puterilor, nu trebuie să introducă o atare independență absolută care să constituie raportul puterilor ca ceva negativ, în sensul că tot ce face una față de cealaltă, devine un act ostil, cu destinația să i se împotrivescă. În ameliorarea unei asemenea viziuni, *un rol important revine dreptului*, prin fixarea cadrului legal de funcționare a fiecărei puteri, cadru în care trebuie să se regleze și raporturile firești de cooperare a puterilor și de integritate a acestora în sistemul social-politic de organizare socială (...) Dreptul vine să confere stabilitate și siguranță acestor legături, încadrându-le în limite de ordine³.

Pentru realizarea funcțiilor sale, statul își organizează un sistem de instituții, de organe care dau expresie concretă puterilor publice. Modul lor de funcționare, repartizarea competențelor, atribuirea unor prerogative specifice sunt conținute în legi, în Constituție, în legile organice și în legile subsecvente acestora⁴.

Elementul de bază al mecanismului statului îl constituie *organul de stat*. În dreptul public (dreptul constituțional, dreptul administrativ) își găsește o largă dezvoltare teoria *organului de stat* într-un sens restrâns și a *autorităților publice*, într-un sens larg. În esență, organul de stat este acea parte componentă a aparatului de stat, investită cu competență și putere și care se caracterizează prin aceea că cei care o compun au o calitate specifică – deputați, funcționari sau magistrați. Potrivit criteriilor care stau la baza separației puterilor, se poate vorbi despre autorități ale puterii legislative, executive și judecătorești. Fiecare categorie de organe aduce la îndeplinire o anumită formă de activitate în temeiul competenței ce-i este rezervată prin lege⁵.

Marea majoritate a autorilor care s-au preocupat de-a lungul timpului de apariția și evoluția statului, de transformările și influențele acestuia, mai ales în interacțiune cu dreptul – statul fără drept și dreptul fără stat neputând exista, în nicio epocă a dezvoltării umane – au clasificat principalele funcții ale statului astfel: funcția legislativă, funcția executivă și funcția jurisdicțională.

¹ N. Popa, *op.cit.*, p. 86.

² Ibidem.

³ N. Popa, *op. cit.*, p. 86-87.

⁴ Idem, p.87.

⁵ Ibidem..

Funcția legislativă este expresia, manifestarea directă a suveranității poporului și se caracterizează prin aceea că statul stabilește reguli de conduită socială obligatorii, și care pot fi aduse la îndeplinire în situația încălcării sau nesocotirii lor, prin forța de constrângere pe care numai statul o are (...) Funcția executivă și administrativă are ca obiect organizarea aplicării și aplicarea în practică a legilor, asigurarea funcționării serviciilor publice instituite în acest scop, precum și elaborarea de acte normative date în baza legilor. Funcția jurisdicțională are ca obiect principal soluționarea conflictelor juridice care se pot naște în societate și asigurarea respectării legilor, prin punerea în aplicare a unor proceduri speciale menite să garanteze o deplină obiectivitate. Funcția externă a statului desemnează activitățile desfășurate de stat pentru dezvoltarea relațiilor cu alte state pe baza principiilor dreptului internațional, cât și pentru participarea la organisme internaționale, în scopul rezolvării problemelor proprii, naționale și a chestiunilor generale, globale, ale omenirii¹.

Forma statului exprimă modul de organizare a conținutului puterii, structura internă și externă a acestui conținut. Laturile componente ale formei de stat sunt: *forma de guvernământ*, *structura de stat* și *regimul politic*².

Forma de guvernământ desemnează modul în care sunt constituite și funcționează organele supreme ale statului³, exercitarea puterii prin intermediul acestor organe și împărțirea competenței între ele⁴

Forma de guvernământ, astfel cum a fost analizată încă din antichitate de către Aristotel are în vedere faptul dacă la conducerea statului se află o persoană – cazul monarhiei, un număr restrâns de persoane – oligarhia sau majoritatea cetățenilor – democrația. Montesquieu, în epoca modernă a clasificat formele de guvernământ în două categorii: monarhia și republica. Forma monarhică este caracterizată prin existența unui șef de stat monarh sau împărat, sau cu o altă denumire, care deține puterea pe viață și o transmite ereditar. Republica se caracterizează prin faptul că șeful statului, care poartă denumirea de președinte este o persoană aleasă pe om perioadă limitată. Fiecare dintre aceste forme, fie monarhia fie republica pot da aibă forme diferite de manifestare, democratice sau totalitare, despotice⁵.

Structura de stat desemnează organizarea de ansamblu a puterii în raport cu teritoriul⁶, înseamnă de asemenea, împărțirea internă a statului în unități administrativ-teritoriale sau în părți politice autonome și raporturile dintre stat, considerat ca întreg, și părțile sale componente⁷, criteriu în funcție de care statele se clasifică în state unitare (simple) și state compuse (federale)⁸.

Regimul politic, a treia parte componentă a formei statului reprezintă ansamblul metodelor și al mijloacelor de conducere a societății, cu referire imediată la raporturile dintre stat și individ, la modul concret în care un stat asigură și garantează, în volum și intensitate,

¹ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 93.

² N. Popa, *op. cit.*, p. 92.

³ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 94.

⁴ N. Popa, *op. cit.*, p. 92.

⁵ I. Ceterchi, I. Craiovan, *op. cit.*, p. 165-166.

⁶ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 96.

⁷ N. Popa, *op. cit.*, p. 94.

⁸ C. Voicu, A. C. Voicu, *op. cit.*, p. 96.

drepturile subiective. Din această perspectivă, statele sunt clasificate drept state cu regimuri politice democratice și state ce regimuri politice autocratice¹.

¹ N. Popa, *op. cit.*, p. 94.

BIBLIOGRAFIE

- Ceterchi, I., Craiovan, I., *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All, București, 1998.
- Cristea, S., *Teoria generală a dreptului*, ediția 2, Editura C. H. Beck, București, 2016.
- Gorun, A., *Fundamentele filosofice ale dreptului*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2007.
- Muraru, I., Tănăsescu, E. S., *Drept constituțional și instituții politice*, ediția 15, vol. I, Editura C. H. Beck, București, 2016.
- Popa, N., *Teoria general a dreptului*, ediția 5, Editura C H. Beck, București, 2014.
- Voicu C., Voicu, A. C, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, București, 2013.